

Valdis J. Āboliņš

Kultūras sakari

Aivara Gora raksta 1975. gada 2. Karogā "Kas slēpjas zem 'vienotās kultūras' plīvura?" KOPSAVILKUMS TĒZĒS:

Polītisko un ekonomisko cīņu rezultātā saasinās arī ideoloģiskā cīņa starp sociālismu un kapitālismu visā pasaulē, kurā iesaistās arvien plašākas tautas masas un slāņi.

Valdošās domas vienmēr ir valdošo domas. Kapitālistiskā sistēmā valda kapitālistiskas, resp., buržuāziskas domas. Proletāriskā sistēmā valda proletāriskas, resp., sociālistiskas domas.

Visa buržuāziskā kultūra kalpo kapitālistiskās domas uzturēšanai un izplatīšanai proletariātā. Noris cīņa par miljoniem cilvēku prātiem, sirdīm un politiskiem uzskatiem. Kultūra ir specifiska sabiedriskās apziņas forma (atšķirībā no, piem., politikas).

Kultūras izpausmes formās (mākslā, literātūrā utt.) ideoloģija nezīmējas vis klaji virspusē, bet gan analizējama dziļumā, visā sistēmā. Jaunais antikomūnisms mēģina graut sociālismu no iekšienes, atmiešņēt to, iepludinot buržuāzisko ideoloģiju. Arī trimdas latviešu ideologu un antikomunistu taktika ir mainījusies - nevis vairs norobežoties no Latvijas, bet gan tieši veicināt kultūras sakarus - gan vienīgi nolūkā organizēt Latvijā ideoloģisko partizāņu karu (tā teikt, vervēt ideoloģiskos bandītus). Šim mērķim kalpo ideoloģija par vienoto latviešu kultūru, kas savā būtībā ignorē kultūras sabiedriski nosacīto šķirisko raksturu, kas nosakāms pēc sabiedrības ražošanas veida. Bezšķirisks nacionālās kultūras jēdziens ir buržuāzijas garīgās diversijas mēģinājums.

Sociālistiskās revolūcijas uzvara Latvijā iznīcināja buržuāzijas sociālo bāzi. Kultūras revolūcijā kvalitatīvi izmainījās nacionālās kultūras saturs, izveidojās jauna tipa kultūra: - latviešu proletāriskā, internacionāla, sociālistiska kultūra, kas izsaka tautas šodienas un rītdienas intereses.

Trimdas latviešu propaģētā vienotā latviešu kultūra ir 1940. gadā gāzto latviešu ekspluatatoru šķiras kultūra, kuras pārstāvji pameta savu dzimteni kopā ar bēgošajiem fašistiem. Pēc pašu trimdnieku statistikas tie bija 82% namsaimnieki, uzņēmēji, virsnieki, ierēdņi, pilsoniskā inteliģence etc., 12% turīgie zemnieki. Latvieši rietumos ideoloģiski pārstāv buržuāziju. Daži demokrātiski, progresīvi momenti nemaina kopainu. Visas trimdas latviešu aktivitātes notiek nacionālās, buržuāziskās, brīvās Latvijas vārdā.

Jauno antikomūnisma stilu vairs nepārstāv vecā paudze ar saviem morāliskajiem uzsaukumiem, asarām un asinīm, bet gan vidējā un jaunākā paaudze - diplomētie sovjetologi, kuri sakās runājam objektīvi visas tautas vārdā un interesēs. Bet tās nav nedz Latvijas sociālistiskās tautas, nedz objektīvās intereses, bet gan it šķiriskās buržuāzijas intereses. Visi emigrācijas kultūras darbinieki apkaro sociālistiskās kultūras pamatus: - šķiriskumu, partejiskumu, tautiskumu. Sovjetologi mēģina eksportēt nacionālistiskas idejas uz Latviju un iedragāt tās sociālistiskās kultūras idejiski-polītisko saliedētību. Padomju Latvijas kultūra un pēckara latviešu emigrācijas kultūra pārstāv divu pamatnēji dažādu šķiru kultūru - sociālistisko un buržuāzisko kultūru. Kultūras darbinieks, kas nesolidarizējas ar Padomju Latviju, nevar piedalīties latviešu tautas sociālistiskās kultūras veidošanā.

Internacionālistiskā sabiedrības apziņa tieši bagātina katras nācijas kultūru. Atmirst jaunajā sabiedriskā dzīvē nevajadzīgi nacionālās kultūras formas elementi. To antikomūnisti iztēlo par nacionālās kultūras nivilēšanu un rusificēšanu. Nacionālā savdabība nav nekas sastindzis, bet nemitīgi mainās un veidojas progresīvi tālāk - Latvijā. Sociālisma uzvaras rezultātā izmainās nacionālās kultūras saturs un formas. Nacionālais ietver sevī internacionālo. Nacionālā savdabība izpaužas jaunā kvalitātē, - atbrīvota no arhaismiem un nacionālās aprobežotības, - bagātināta ar pasaules progresīvās kultūras atziņām.

Cb. raksta "Aivars Goris paceļ pātagu", LAIKS, 4o. nr., 1975. gada 17. maijā, KOPSAVILKUMS TĒZĒS:

A. Gora "visaugstākais" viedoklis neparasti ass, - pilns marksistiski-ļeņinistiskās teorijas terminoloģijas. A.G. noraida sadarbību ar trimdas latviešu kultūru, kamēr tā mēģina iefiltrēt Latvijā buržuāzisko ideoloģiju.

Internacionālā sociālistisko valstu kultūra ir kompass orientācijai un antikomūnisma atvairi. - Vai sociālistiskām valstīm sāktu aizmirsties kompass, ka tas jāatgādina? (m. piebilde: - nē! - Bet pastiprinoties kapitālisma ideoloģiskiem uzbrukumiem, tā teikt, pirms vētras, jāpārbauda kompasa pareizība, lai neuzdzītos sēklis. -)

Trimdas mēģinājumi kultūras sakaros virzās tikai uz mērķi legalizēt Padomju Latvijā buržuāzisko ideoloģiju.

Kas nesolidarizējās ar LPSR, nevar piedalīties tās kultūras veidošanā. (m. pieb.: - Diezvai šis postulāts būs brīdinājums Latvijas māksliniekiem? Nezvai drīzāk norādījums trimdas tautasgaramantnešiem?)

Latviešu kultūra kā vienota latviešu gara izpausme neeksistē; tas sen marksistiski-ļeņinistiski zinātniski pierādīts. Jebkuru kultūru nosaka politiski ekonomiskie apstākļi, sabiedriskās attiecības. Vienota nacionālā kultūra ir šķiriska - buržuāziska.

Vecākā trimdas paaudze grib vienkārši imperiālistiski atbrīvot Latviju. Sadarbošanās iespējas tikai ar tiem nedaudzajiem latviešiem rietumos, kas nostājušies demokrātiskās pozīcijās. Jaunākā paaudze un tās sovjetologi gan paši nav atbildīgi par savu priekšteču noziegumiem, bet visumā tie tāpat stāv ideoloģiskās barikādēs pret Latvijas PSR. Arī sovjetologi tikvien mēģina iedragāt sociālistiskās kultūras pamatus.

Vai būtu jau kas iedragāts, ja šāds raksts vajadzīgs? (sk. pirmo piebildi.)

Ir divas šķiriski nesavienojamas kultūras - Latvijas sociālistiskā un buržuāziskās kultūras latviskais variants (kapitālistiskajā pasaulē).

Pātaga pacelta. (m. pieb.: Cb. rakstu saprot kā atvēzētu pātagu. Vai jūtas vainīgs? -)

Literātūras ieteikums

Kārlis Krauliņš, Ceļi un gājēji. Raksti par literātūru, Liesma, Rīgā, 1975.

Tur pirmā nodaļa "Mūžam dzīvais" ar abiem rakstiem "Mūžam dzīvais" (pirmpubl. LuM, 1959. gada aprīlī) un "Nedziestoša gaisma" (pirmpubl. Cīņā, 1970. gada 7. aprīlī).

P.S.: Informācija A. Strautmanim, ASV (sk. LAIKS 39, 1975):

Šis konspekts radies Rietumberlīnē 1975. gada jūnija beigās, nevis Rīgā, Maskavā, jeb citur kur. To sastādīt man nav palīdzējis nekāds nedz Maskavas, nedz kāda cita kunga rokaspuisis. Varbūt vienīgi ideoloģiski pārnestā nozīmē palīdzējis A. Lejiņš Stokholmā. Par to viņam sirsnīgs paldies.